

## پایان نامه هایی با موضوعات مورد نیاز جامعه: تجربه مطالعه سلامت یزد (یاس)

عباسعلی دهقانی تفتی\*

\*مربی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۸/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۹/۳۰

مشارکت دانشجویان علوم پزشکی در شناسایی و حل مشکلات جامعه از اهداف طرح ادغام آموزش علوم پزشکی در نظام سلامت بوده است [۱، ۲]. بر خلاف دانشجویان رشته های پزشکی و دندانپزشکی، دانشجویان رشته های علوم بهداشتی و دانشجویان رشته های وابسته به آزمایشگاه (نظیر ایمنولوژی، ژنتیک، بیوشیمی و...) فرصت کمتری برای مواجهه با مردم و نیازهای جامعه دارند. از طرفی اولویت بندی مشکلات جامعه و حل آنها از وظایف نظام سلامت و دانشگاه های علوم پزشکی می باشد [۳].

با توجه به رشد سریع دانشجویان تحصیلات تکمیلی در سالیان اخیر، فرصت خوبی جهت شناسایی مشکلات سلامت، اولویت بندی و حل آنها در کشور فراهم شده است. هر چند محدودیت بودجه و افزایش میزان دانشجویان به استاد در بسیاری از دانشکده ها امکان هدایت دانشجویان به موضوعات با ارزش و داده های معتبر را محدود کرده است [۴]. گسترش فعالیت موسسه هایی که به فروش پایان نامه و موارد مشابه می پردازند شاهدی بر این مدعاست [۵].

واکنش مناسب و بجای معاونت های آموزشی و تحقیقات و

فن آوری وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی که اخیرا در قالب نامه ۵۰/۲۴۲۲/د مورخ ۱۳۹۳/۰۹/۰۲ به کلیه دانشگاه های علوم پزشکی و اعضا هیات علمی ابلاغ شد ناظر بر نگرانی های سیاستگذاران در کیفیت جمع آوری داده ها و انجام پایان نامه های تحصیلات تکمیلی دانشجویان می باشد. هر چند صرف نظارت اساتید بر دانشجویانی که باید در مهلت کوتاهی پایان نامه با جمع آوری حجم قابل قبولی داده با کیفیت انجام دهند، راهگشا نیست. محدودیت های بودجه تحقیقاتی و کمک هزینه های پایان نامه ها و تاخیر در اختصاص به موقع آنها از مشکلات جدی جمع آوری داده های با کیفیت می باشد.

مطالعه سلامت مردم یزد (یاس) با هدف مشارکت دانشجویان تحصیلات تکمیلی در طراحی، پایلوت و اجرای یک طرح تحقیقاتی بزرگ و سپس تامین داد های مورد نیاز آنان جهت انجام پایان نامه های با موضوعات مختلف سلامت از بهمن ماه ۱۳۹۲ آغاز شد و پس از تصویب در شورای پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی و اخذ مجوز کمیته اخلاق دانشگاه آغاز شد. پایلوت طرح توسط دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید صدوقی در بهار ۱۳۹۳ انجام و پس از ویرایش های متعدد ابزار جمع آوری داده ها مصوب شد. دانشجویان در مراحل مختلف این فرایند همکاری نموده و

\* (نویسنده مسئول)؛ تلفن: ۳۶۲۴۰۶۹۱، آدرس الکترونیکی  
aadtafti@yahoo.com:

تارنمای مراکز تحقیقاتی مرتبط آگهی شده است را می‌توانند به عنوان موضوع پایان نامه انتخاب نمایند.

مطالعه دیگری که در دست انجام است مطالعه "تمیز" یا تغذیه مردم یزد است که به عادات و وضعیت غذایی مردم یزد می‌پردازد. این مطالعه تا کنون موفق به نام نویسی ده‌ها تن از دانشجوی رشته‌های علوم تغذیه جهت همکاری در جمع‌آوری داده‌ها و انجام پایان نامه از آن‌ها شده است. موضوعات پایان‌نامه‌های پیشنهادی در این زمینه در نهایت می‌تواند زمینه‌ای برای مداخلات ارتقاء تغذیه مردم یزد فراهم کند.

مطالعه جنبی دیگری که انجام می‌شود تشکیل زیست بانک یزد "زیبا" است. زیبا یکی از معدود زیست بانک‌های مبتنی بر جمعیت کشور است که ده هزار نمونه خواهد داشت. این زیست بانک فرصت بسیار خوبی برای دانشجویان ژنتیک و برای دانشجویان رشته‌های ایمونولوژی و بیوشیمی جهت مشارکت در تهیه بانک DNA فراهم نموده است. دانشجویان با مشارکت در فرایند آماه سازی بیوبانک می‌توانند پایان نامه‌هایی با موضوعات وابسته انتخاب نمایند.

مطالعه دیگری که در کنار مطالعات بالا انجام خواهد شد تحت عنوان مطالعه سلامت میدان‌های الکترومغناطیس "مسما" می‌باشد که با همکاری گروه فیزیک پزشکی دانشکده پزشکی انجام خواهد شد. این مطالعه تاثیر انواع فیلدهای الکترومغناطیسی را بر روی سلامت جسمی و روانی بررسی خواهد کرد. این مطالعه نیز امکان مشارکت دانشجویان رشته فیزیک پزشکی در مطالعه یاس را فراهم خواهد کرد.

بر اساس تفاهم‌نامه منعقد شده با دانشگاه یزد، دانشجویان تحصیلات تکمیلی آن دانشگاه با مشارکت در اندازه‌گیری سطح سرمی فلزات سنگین سرم خون ۲۰۰۰ نفر از افراد شرکت کننده در طرح یاس، موسوم به طرح "تاثیر فلزات سنگین بر سلامت" امکان انجام پایان نامه ای تحقیقاتی با استفاده از داده‌های جمع‌آوری شده مشترک را خواهند یافت. این همکاری مشترک بین دو دانشگاه استان در زمینه راهنمایی مشترک دانشجویان تحصیلات تکمیلی می‌تواند به سایر دانشگاه‌های استان نیز تسری یابد.

پس از شرکت در کارگاه‌های آموزشی و طی نمودن آزمون‌های مربوطه مجوز پرسشگری طرح یاس را اخذ نمودند. همچنین دانشجویان کارشناسی رشته‌های بهداشت نیز برای پرسشگری دعوت و به تیم پرسشگران پیوستند.

طرح یاس بزرگترین طرحی است که تاکنون در دانشگاه و استان اجرا شده است. در این طرح، ۱۰ هزار نفر از مردم یزد مورد سؤال در مورد جنبه‌های مختلف مربوط به سلامت جسمی و روحی قرار خواهند گرفت و بیش از ۵۰۰ متغیر زمینه‌ای و سلامت جمع‌آوری خواهد شد. جمع‌آوری داده‌های مطالعه سلامت مردم یزد از مهرماه ۱۳۹۳ همزمان با عید سعید غدیرخم آغاز و تا این زمان بیش از ۱۰۰۰ پرسشگری انجام شده است. با تکمیل جمع‌آوری داده‌ها، این امکان فراهم خواهد شد تا دانشجوی تحصیلات تکمیلی زیادی (در حدود ۲۰۰ تا ۳۰۰ نفر) بتوانند پایان‌نامه‌هایشان را با استفاده از داده‌های این مطالعه انجام دهند. دانشجویان با مشارکت در جمع‌آوری داده‌ها، امکان انتخاب موضوع پایان نامه از داده‌های جمع‌آوری شده را خواهند یافت. پس از تصویب موضوعات مورد نظر آنان که بر اساس کاتالوگ دادها و با انتخاب اساتید مجری، همکار یا سایر علاقه‌مندان انجام خواهد شد، داده‌های مورد نیاز بر اساس جدول متغیرها در اختیار ایشان قرار خواهد گرفت. نظارت دقیق مجریان سبب می‌شود تا کیفیت پایان نامه‌ها به خاطر دستیابی به داده‌های جامعی که با دقت جمع‌آوری شده‌اند، ارتقاء یابد.

در کنار طرح یاس امکان انجام چهار طرح تحقیقاتی بزرگ و منحصر به فرد فراهم شده است. یکی از آن‌ها طرح ارزشیابی مداخله CCM یا مدل مراقبت بیماری‌های مزمن است. در این طرح افرادی که یکی از ریسک فاکتورهای بیماری‌های مزمن مثل پرفشاری خون، چربی خون بالا، کلسترول بالا، قندخون بالا و دیابت یا چاقی داشته باشند به مراکز پیشگیری و مدیریت بیماری‌ها معرفی می‌شوند و بدین ترتیب امکان پیشگیری بیماری‌های مزمن و ارزیابی تاثیر مدل یاد شده فراهم می‌شود. دانشجویان دکترا موضوع ارزیابی تاثیر این مدل را که به صورت کار آزمایشی تصادفی انجام خواهد شد و روی

نهایت سادگی و بیسوادی چقد میتونن زودی ارتباط گرم و صمیمی برقرارکنن که خیلی از آدمای تحصیلکرده ارزش محروم بودن و این که چقدر تصورات من با واقعیتها دور بود" دانشجوی سال سوم بهداشت عمومی، دانشجوی دیگری آشنایی با شرایط زندگی و دغدغه‌های افراد مسن را در خاطراتش به شرح زیر نگاشته است:

" امروز وارد خونه‌ای شدیم که به آقا و خانوم پیری زندگی می‌کردند که با این که بیسواد بودند انصافا، هم خیلی مهربون بودند هم خیلی مهمون نواز.

کلی باهامون درد و دل کردند، از سختیا و مشکلاتشون گفتن و از بی مهری بچه‌ها و نوه‌هاشون. (تازه بازم خوب بود که این حرفارو بهمون میگفتن بعضیا که وقتی می‌رفتیم خونشون از گرونی و وضع بد اقتصادی حرف میزدن انگار که ما مسببشیم).

حاج خانوم انقد می خواست بهمون محبت کنه که فکر کنم هر چیزی واسه خوردن توخونه شون بود برای پذیرایی آورد و بعد از اینکه کارمون تموم شد موقع خداحافظی به عالمه پسته کردن تو جیبمون و واسمون دعای خیر کردن و از خدا خواستن که عاقبت بخیر بشیم که با دعاهاشون همه خستگیمون برطرف شد. حتی اصرار داشتند که بازم بهشون سرزنسیم و بریم خونه شون.

کاش همه ما آدمای هم می‌تونستیم عین این دوتا مامان بزرگ بابابزرگ یدل پاک و ساده ای داشته باشیم تا هیچکس از بودن در کنارمون نه احساس ناراحتی بکنه نه احساس غریبی." دانشجوی سال سوم بهداشت عمومی

مطالعه سلامت مردم یزد امکانی فراهم نموده است تا دانشجویان علاوه بر امکان انجام پایان نامه هایی با موضوعات متنوع و با استفاده از داده هایی با کیفیت و حجم زیاد تجربه‌ای از زندگی، نیازها و مشکلات زومره مردم جامع کسب کنند. اهمیت دستاورد دوم به هیچ وجه از اولی کمتر نیست.

#### سپاسگزاری

از خانم‌ها طیبه صنعتی و سارا عباسی بخاطر ارائه خاطرات پرسشگری مطالعه یاس به نگارنده قدردانی می شود.

مطالعه یاس هر پنج سال سال یکبار تکرار خواهد شد تا امکان تجزیه و تحلیل داده های طولی فراهم شود. تاکنون ۵۰ نفر از دانشجویان کارشناسی بهداشت عمومی، ۳۰ نفر از دانشجویان کارشناسی ارشد رشته‌های مختلف و ۵۰ تن از دانشجویان رشته‌های پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی در کارگاه‌های پرسشگری مطالعه یاس شرکت کرده‌اند. این افراد پرسشگری را آغاز کرده و تاکنون متجاوز از ۱۰۰۰ پرسشگری انجام داده‌اند. بعضی از دانشجویان نسبت به ثبت خاطرات پرسشگری خود در دفترچه‌های فراهم شده به این منظور در بسته‌های پرسشگری اقدام نموده‌اند که خواندنی است.

یکی از دانشجویان کارشناسی روز آخر کار جمع آوری داده‌ها را اینگونه وصف کرده است:

"امروز آخرین روزی بود که واسه طرح یاس به کوچه مرتضی علی می‌رفتیم و دیگه کار ما تموم می‌شد. با این که از صبحش خیلی خوشحال بودم که بالاخره دیگه تموم میشه و نباید هر روز انقد معطل بشیم اما بعد از این که کارمون تموم شد و منتظر راننده بودیم تا بیاد دنبالمون خیلی دلم گرفت، به حس عجیب دلتنگی داشتیم."

" راستش دلم تنگ می‌شد واسه کوچه مرتضی علی و مردمش، واسه اعتمادی که مردم به ما می‌کردند و ما رو تو خونه‌هاشون راه می‌دادند، واسه دل‌های پردرد مردم که دنبال یکی می‌گشتن تا فقط حرفاشونو بشنوه، واسه خاطرات خوب و بد و جالب و خنده‌داری که برامون اتفاق افتاده بود، واسه خستگی‌های طرح یاس و از همه مهم‌تر واسه دعا‌های خیری که مردم بدرقه راهمون می‌کردند." دانشجوی سال سوم بهداشت عمومی، دانشجوی دیگری کسب تجربه و شناخت تفاوت‌های مردم در جریان پرسشگری را در خاطرات خود به شرح زیر ثبت نموده است:

" طرح یاس با همه خوب و بدش و با همه خستگیاش به حسن خوبی که واسه من داشت این بود که باعث شد من به تجربه جدیدی تو زندگی و در طول این چند سال درس خوندم بدست بیارم."

باعث شد که با به دید دیگه به آدمای شهرم نگاه کنم، بفهمم که آدمای چقدر با هم متفاوتند. به اینکه بعضی‌ها در

## References

- 1- Mehrdad, R., Health system in Iran. JMAJ, 2009. 52(1): p. 69-73.
- 2- Marandi, S., The integration of medical education and health care services in the IR of Iran and its health impacts. Iranian Journal of Public Health, 2009. 38(Suppl. 1): p. 4-12.
- 3- Asadi-Lari, M., et al., Public health improvement in Iran—lessons from the last 20 years. Public health, 2004. 118(6): p. 395-402.
- 4- Mirzaei, M. and H. Montazeri, Over-use of questionnaires in conducting research in Iran: Two cases. Journal of Medical Education Development. 8(2): p. 77-89.
- 5- ISNA (2014) *Guideline for action against students who plagiarized their thesis*. Accessed: 12.12.2014, URL: <http://www.isna.ir/fa/news/93061207678/>